

UYUM YASALARI VE UYGULAMALAR IŞIĞINDA 2911 SAYILI TOPLANTI VE GÖSTERİ YÜRÜYÜŞLERİ KANUNU HAKKINDA RAPOR

Sezgin TUNÇ

Bu raporun konusu, ulusalüstü sözleşmeler ve uyum yasaları değişiklikle-ri sonrası ulusal kanun metinleri ışığında, Türkiye'de toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ve buna ilişkin ihlallerdir. Ayrıca raporumuzda bu hakkın ihlaline karşı alınacak tedbirlerden olmak üzere, haksız gözaltı durumunda başvurulabilecek 466 Sayılı Kanundışı Yakalanan ve Tutuklanan Kim-selere Tazminat Verilmesi Hakkında Kanun'a da değinilecektir.

Hazırlayan: Sezgin Tunç

Giriş:

Yaşadığımız şu günlerde gerek bölgemizde gerekse tüm dünyada yaşanan büyük çaplı hak ihlalleri dayanılmaz boyutlara varmıştır. Amerika Birleşik Devletleri'nin Afganistan'ı ve ardından Irak'ı kimyasal silah, 'terörist avı' ve özgürleştirme bahanesiyle işgalinden sonra yaşanan katliam, işkence ve tecavüzler ile birlikte, İsrail'in Filistin'deki katliam ve işgali karşısında dünyanın güçlü ve "medeni" devletleri suskun kalmıştır. Ancak, insanlar suskun kalmamış, toplantı ve gösterilerle işgaller, küresel boyutlara varan hak ihlalleri ve vahşetler kınanarak meydanlarda bu tepkiler dile getirilmiştir. Türkiye'de de insanlar suskun kalmamış hem ülkemizde yaşanan hem de küresel hak ihlallerine karşı haklı tepkilerini göstermişlerdir. Fakat sosyal ve siyasal bir varlık olmanın gerektirdiği toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı, Avrupa Birliği'ne giriş sürecinde yapılan mevzuat değişikliklerine rağmen çeşitli gerekçelerle engellenmiş ve bu süreçte haksız gözaltı vakıalarında ciddi artışlar görülmüştür.

Uyum yasaları ile yapılan yasal ya da lafzi değişikliklere rağmen süregelen ve hatta artan ihlaller, idarenin kronikleşen tavrını henüz değiştiremediğini göstermektedir. Yasa koyucular ve uygulayıcılar söz konusu uygulamalarıyla hakların sınırlandırılmasının sınırını doğru çizmemişler ve hakkın özünü zedelemişlerdir. Bu sorun ancak yasa koyucuların ve uygulayıcıların hak ve hukukun üstünlüğünü, adalet düşüncesini içselleştirmeleri ve bu yolla gerçekleştirecek bir zihniyet değişimi ile aşılabilir. Nitekim, süregelen mevzuat değişikliklerinin tek başına hak ihlallerini azaltmadığı raporumuzun ilerleyen bölümlerinde görülecektir. Ayrıca hemen şunu belirtmek gerekir ki, şimdiye kadar yapılan değişikliklerin işin esasına yönelik olup olmadığı da ciddi anlamda tartışılmalı ve ortaya çıkan sonuç kamuoyu ile paylaşılmalıdır. Bu raporun esas amacı da budur.

Ulusal ve Ulusalüstü Mevzuat ve Son Değişikliklerle Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hakkı:

Ulusalüstü Belgelerde Toplantı ve Gösteri Hakkı

Toplanma ve yürüyüş hakkı çeşitli ulusalüstü belgelerde düzenlenmiştir. 10.12.1948 tarihli Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nin 18, 19, ve 20. maddeleri toplanma ve örgütlenme haklarını düzenlemiştir.

Md 18 : Herkes düşün, vicdan ve din özgürlüğüne sahiptir. Bu hak, din ya da inanç değiştirmek özgürlüğünü ya da inancını tek başına ya da topluca, açık olarak ya da özel biçimde öğretim, uygulama, tapınma ve ayinlerle göstermek özgürlüğünü de kapsamı içine alır.

Md 19: Herkes düşün ve anlatım özgürlüğüne sahiptir. Bu hak düşünlerinden ötürü tedirgin edilmemek, ülke sınırları söz konusu olmaksızın, bilgi ve düşünceleri her yoldan aramak, elde etmek ve yaymak haklarını da birlikte getirir.

Md 20: Herkes barışçı biçimde toplanma, dernek kurma ve derneğe katılma özgürlüğüne sahiptir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 10 ve 11. maddeleri ifade ve toplanma özgürlüğü hakkındadır.

Md 10/1: Herkes görüşlerini açıklama ve anlatım hakkına sahiptir. Bu kanaat özgürlüğünü ve resmi makamların müdahalesi ve memleket sınırları mevzu bahis olmaksızın ve haber veya fikir almak veya vermek serbestisini de içerir. Bu madde, devletlerin radyo, sinema veya televizyon işletmelerini bir izin rejimine tabi kılmalarına mâni değildir.

Md 11/1: Herkes barışçı amaçlarla toplantılar yapmak, dernek kurmak, ayrıca çıkarlarını korumak için başkaları ile birlikte sendikalar kurmak ve bunlara katılmak haklarına sahiptir.

Yine, BM Kişisel ve Siyasal Haklara ilişkin Uluslararası Sözleşme'nin 19/1 ve 20. maddeleri ile toplanma, örgütlenme ve görüşlerini yayma hakkı güvenceye alınmıştır.

Md 19/2: Herkesin, düşündüklerini anlatım özgürlüğü vardır. Bu hak herkesin hiçbir sınır tanımaksızın her çeşit bilgi ve fikri, sözlü, yazılı ya da basılı biçimde sanat eserleri biçiminde ya da kendi seçeceği herhangi bir başka biçimde araştırma, edinme ve iletme özgürlüğünü de içine alır.

Md 21: Herkese, barışçı toplanma hakkı tanınır. Bu hakkın kullanılmasına, demokratik bir toplumda ulusal güvenlik ya da kamu güvenliği, kamu düzeni, kamu sağlığı ve genel ahlakın

ya da başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması bakımından gerekli olan ve yasayla belirlenenler dışında hiçbir kısıtlama konamaz.

Anayasa'da Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hakkı

Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı 1982 Anayasası'nın 34. maddesinde düzenlenmiştir. Madde metni şöyledir:

Md 34: (Değişik: 4709 - 3.10.2001/m.13) Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ancak, milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla ve kanunla sınırlanabilir. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir.

Madde metninde yapılan son değişikliklerle idari merciin yürüyüşün yapılacağı yer ve güzergahı belirleme yetkisi ile ilgili ibare kaldırılmıştır. Söz konusu yetki 2911 Sayılı Kanun ile düzenlenmiştir. Ayrıca dernek, vakıf, sendika ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının kendi faaliyet alanlarının dışında toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme yasağı ortadan kaldırılmıştır. Önceki metinde yer alan "il ve ilçelerde toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin 3 ay süreyle yasaklanması" ibaresi de kaldırılmıştır. Bunun dışında madde metninin önceki metinden ciddi anlamda farklılaşmadığını kısıtlama sebeplerinden anlamaktayız. Yeni değişiklik ile önceki metinde yer almayan, muğlak ve istismara açık kısıtlama sebepleri eklenmiştir. Önceki metinde yer alan kamu düzeni ve milli güvenlik gerekçeleri aynen korunmuş, bunlara suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlak ile başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması gibi kısıtlayıcı nedenler eklenmiştir. Yeni kısıtlayıcı nedenlerin uygulamada idari mercilerce kısıtlama ve engelleme yönünde kullanıldığını değişikliklerden bu yana hep birlikte gördük.

Bu hakkın kullanımına yönelik kısıtlama sebepleri Anayasa'nın 34. Maddesinde sayılmıştır. Değişiklikten sonra benimsenen kısıtlama sebepleri şunlardır:

- Milli güvenlik
- Kamu düzeni
- Suç işlenmesinin önlenmesi
- Genel sağlığın ve genel ahlakın korunması

- Başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması
- Sayılan kısıtlama sebeplerine ve son değişikliklere değinmekte fayda olacaktır. 4709 sayılı kanun ile değiştirilen Anayasa'nın 34. Maddesinin eski şeklinde milli güvenlik ve kamu düzeni ile ilgili kriterler "kamu düzenini ciddi şekilde bozacak olayların çıkması ve milli güvenlik gereklerinin ihlal edilmesi" şeklindeyken, uyum yasaları ile yapılan yeni değişiklikle söz konusu sınırlar açıklıktan uzak ve her türlü istismara açık bir biçimde sadece "kamu düzeni ve milli güvenlik" olarak zikredilmekle yetinilmiştir. Yine eski madde metninde yer alan "Cumhuriyetin ana niteliklerini yok etme amacı güden fiillerin işlenmesinin kuvvetle muhtemel bulunması halinde" ifadesinin yerine, bunu da içine alacak şekilde "suç işlenmesinin önlenmesi" şartı getirilmiştir. Ayrıca, genel sağlık ve genel ahlakın korunması ile başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması ile ilgili kısıtlama sebeplerinin önceki kanun metninde bulunmayan yeni kısıtlama sebepleri olduğunu da hemen belirtmek gerekir. Sayılan kısıtlama sebepleri Birleşmiş Milletler Kişisel ve Siyasal Haklara ilişkin Uluslararası Sözleşme'deki kısıtlama sebeplerinin aktarımından ibarettir. Ancak bu sebeplerin içeriği, ulusal mevzuatta hiçbir açıklığa kavuşturulmamış ve muğlaklığı korunmuştur. Her türlü yoruma açık, tanımlanması güç ve açıklayıcılıktan uzak bu kısıtlama sebepler, idari mercilerce, özgürlüklerin kısıtlanması yönünde kullanılmıştır. Anayasa Mahkemesinin 1973 tarihinde kanunda yapılan bir değişikliği iptaliyle ilgili bir kararında ifade ettiği gibi, "Bunlardan (bu haktan) yararlanacakların istedikleri zamanda değil, idarenin arzuladığı zamanda yapılmasına olanak sağlamaktadır... uygulayıcıların kişisel görüş ve anlayışlarına göre öznel yoruma elverişli, keyfiliğe dek varabilecek uygulamalara neden olabilmekte ve Anayasa koyucunun erek ve amacına uygun düşen bir yasal düzenleme işini görebilecek nitelikte bulunmamakta, bu nedenlerle de söz konusu uygulamak hakkın özüne dokunmaktadır."

Bu durum, yapılan değişikliklerin kişilerin toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının kullanılması esnasında zorluklar ve engellemelerden kurtarılmasından ziyade, Avrupa Birliği'ne giriş sürecinde aşılması gereken bir engel olarak algılandığını göstermektedir.

2911 Sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu ve Son Değişiklikler

2911 sayılı kanun ile toplantı ve gösteri yürüyüşleri hakkının kullanılması ve usulü ayrıntılı bir biçimde düzenlenmiştir. Yine bu kanunla yetkili merciin yasaklama ve erteleme halleri, güvenlik kuvvetlerinin görev ve yetkileri ile yasaklar ve ilgili ceza hükümleri de düzenlenmiştir. Kanunda, konumuz ile ilgili önemli bulduğumuz hususları aktarıp değerlendirmekle yeti-

neceğiz.

Hem özel kanun metninde hem genel sınırlandırma sebepleri olarak zikredilen istisnalar ve hem de idari mercilerin takdir yetkilerini hakkın kullanılmaması eğiliminde kullanmaları sonucunda bu hak engellenmekte ya da hakkın kullanılması esnasında ciddi zorluklar çıkarılmaktadır. 2911 Sayılı Kanun'un genel gerekçesinde ifade edildiği gibi, halkı aydınlatmak ve kamuoyu oluşturmak amacıyla toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlemek insanların en temel haklarından. Ancak, genel gerekçedeki bu yaklaşımın kanun metnine, uygulayıcıların anlayışına ve uygulamaya doğru bir biçimde yansıdığını söylemek oldukça zor gözükmektedir. Uygulamalar bölümünde bu hususla ilgili bazı örnekleri aktaracağız.

Kanunun 3. maddesi şöyledir:

Md 3: Herkes, önceden izin almaksızın, bu kanun hükümlerine göre silahsız ve saldırısız olarak kanunların suç saymadığı belirli amaçlarla toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir.

Yabancıların, 4 üncü madde hükmü saklı kalmak üzere, bu kanun hükümlerine göre toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlemeleri ve Türk vatandaşları tarafından düzenlenecek toplantı veya yürüyüşte topluluğa hitap etmeleri afiş, pankart, döviz, resim, flama, levha, araç ve gereçler taşımaları İçişleri Bakanlığının iznine bağlıdır. (Değişik 2. fıkra: 4771 - 3.8.2002 / m.5 a) Yabancıların bu Kanun hükümlerine göre toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlemeleri, İçişleri Bakanlığının iznine bağlıdır. Yabancıların bu Kanuna göre düzenlenen toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde topluluğa hitap etmeleri, afiş, pankart, resim, flama, levha, araç ve gereçler taşımaları, toplantının yapılacağı mahallin en büyük mülki idare amirliğine toplantıdan en az kırk sekiz saat önce yapılacak bildirimle mümkündür.

Öncelikle, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının herhangi bir izne tabi olmadığını belirtmek gerekir. İleride 10. madde incelenirken görüleceği üzere, bu hakkın kullanımında bildirim usulü kabul edilmiştir. Kanunun, hakkın kullanımında yer, zaman, usul ve şekil bakımından içerdiği birçok hükmüne bir de idari mercilerin olumsuz yönde kullandıkları inisiyatifleri eklendiğinde izinsizlik ilkesi adeta ilga edilmektedir.

Maddede belirtilen "silahsız ve saldırısız" ve "kanunun suç saymadığı amaçlar" istisnaları dışında herkes tek başına veya topluluk halinde, önceden izin almaksızın bu hakkı kullanabilir. Kanunda yabancıların "herkes" kapsamında sayılmadığını hemen belirtmek gerekir. Buradaki "herkes" ifadesi ile kanun koyucunun sadece Türk vatandaşlarını kastettiğini, yabancılar için toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının İçişleri Bakanlığının iznine tabi kılınmasından anlamaktayız.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkını düzenleyen özel kanun metni olarak 2911 sayılı kanunun 4. maddesinde aşağıdaki toplantı ve faaliyet türlerinin bu kanun kapsamında olmadığı belirtilmiştir.

Md 4: Aşağıda belirtilen toplantı ve faaliyetler bu Kanun hükümlerine tabi değildir.

a) Siyasi partilerin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, vakıfların, derneklerin, ticari ortaklıkların ve diğer tüzelkişilerin özel kanunlarına ve kendi tüzüklerine göre yapacakları kapalı yer toplantıları,

b) Kanunlara uymak, kendi kural ve sınırları içinde kalmak şartıyla kanun veya gelenek ve göreneklere göre yapılacak toplantı, tören, şenlik, karşılama ve uğurlamalar.

c) Spor faaliyetleri ile bilimsel, ticari ve ekonomik amaçlarla yapılan toplantılar,

d) Cumhurbaşkanı, Başbakan ve bakanların Devlet ve Hükümet işleri hakkındaki toplantı ve konuşmaları ile Türkiye büyük Millet Meclisi üyelerinin halk ile yapacakları sohbet niteliğindeki görüşmeler

Kanunun 6, 7 ve 8. maddeleri toplantı ve gösteri yürüyüşünün düzenleneceği yer ve güzergâh hakkında hükümler içerir. Bu hükümlere göre, toplantı ve gösteri yürüyüşünün yapılacağı yer ve güzergâh o yerin vali veya kaymakamı tarafından belirlenir ve ilan edilir. Yer ve güzergahlar hakkında yapılan değişiklikler duyurudan on beş gün sonra geçerli olur. Toplantı ve gösteri yürüyüşüne güneş doğmadan başlanmaz. Açık yerlerdeki toplantılar ile yürüyüşler güneşin batışından bir saat önceye, kapalı yerlerdeki toplantılar saat 23.00'e kadar sürebilir. Ayrıca toplantının yapıldığı yer, toplantı süresince umuma açık yer sayılır. Hemen belirtmek gerekir ki, toplantının yer ve güzergahının idari mercilerce belirlenmesi uygulamada hakkın etkin kullanımı önünde bir engel teşkil edebilmektedir. Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının doğası düşünüldüğünde, bu hakkın en temel amacının işlenen konu hakkında topluma bir mesaj vermek olduğu görülecektir. Yer ve güzergahın adeta tenhaya çekilmek suretiyle toplumdan yalıtılması, hakkın söz konusu amacı ile çelişmektedir.

Kanunun 9. maddesi düzenleme kurulunun teşkili hakkındadır. 2002 tarihli değişiklikler ile bu madde de bazı değişiklikler geçirmiştir. Maddeye göre, yapılacak toplantılar, fiil ehliyetine sahip ve on sekiz yaşını doldurmuş, en az yedi kişiden oluşan bir düzenleme kurulu tarafından düzenlenir. Bu kurul, kendi aralarından birini başkan seçer. Diplomatik dokunulmazlıkları bulunan kişiler, düzenleme kurulu başkan veya üyesi olamazlar. Tüzel kişilerin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlemeleri ise, yetkili organlarının kararına bağlıdır.

Yapılan değişiklikle, düzenleme kurulu üyelerinin yaşları 21'den 18'e indirilmiş ve bunun yanında fiil ehliyeti şartı korunmuştur. Eski maddedeki düzenleme kurulu üyelerinin toplantının yapılacağı yerde daimî ikamet şartı kaldırılmış olmakla o yerde oturmayan kişilere de kurul üyesi olabilme hakkı tanınmıştır. Ayrıca, bu madde ile memurlara da düzenleme kurulu üyesi olma hakkı tanınmıştır.

Bildirim, kanunun 10. maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddeye göre düzenleme kurulunun toplantının amacı, toplantının yapılacağı yer, gün, başlayış ve bitiş saatleri, düzenleme kurulunun başkan ile üyelerinin açık kimlikleri, meslekleri ikametgahları ve varsa çalışma yerleri bilgilerini içeren bildirim, toplantının yapılmasından en az kırk sekiz saat önce ve çalışma saatleri içinde, toplantının yapılacağı yerin bağlı bulunduğu valilik veya kaymakamlığa verilir. Son değişiklikle bildirim süresi, toplantının yapılmasından en az yetmiş iki saatten kırk sekiz saate indirilmiştir. Bu değişiklik, sıcak gündemler ile ilgili konularda yapılacak toplantılar bakımından faydalı olmuştur. Ancak kırk sekiz saatlik sürenin hızla değişen gündemler için oldukça uzun bir süre olduğunu vurgulamak gerekir. Bu süre kimi zaman, yapılacak toplantının amacına ulaşmasını zorlaştırabilmektedir.

Bildirim amacını uygulamada, izin sistemini andırır biçimde anlaşılmaktadır. Halbuki, bildirim ile sağlanmak istenen şey, toplantı ve gösteri yürüyüşü esnasında toplantı ve gösteri yürüyüşü yapan kişilerin güvenliğinin sağlanmasıdır. Fatih 4. Asliye Ceza Mahkemesinde Ahmet Mercan ve Abdurrahman Dilipak'ın, 2911 sayılı kanuna muhalefet ettikleri gerekçesiyle yargılandıkları davanın karar metni, bildirim hususunda şu ifadeleri içermektedir:

"Gösteri yapılırken bildirimde bulunma hususunun gösteri yapacak kişilerin gösteri mntikasında muhtemel uğrayacakları saldırılar karşısında güvenliğini temine yönelik, gösteri yapan kişiler yöneliğinde olup, yasa koyucunun da buna yönelik olduğu, bu hususa uyulmamasının yasal bir yaptırım gerektirmediği, ancak gösteri yapan şahısların uğrayacakları bir saldırı karşısında kamu görevlilerini sorumlu tutma konumundan kurtarmaya yönelik olduğu,"

Kararın devamında her iki sanık için de suç unsurlarının oluşmadığı gerekçesiyle beraat kararı verilmiştir.

2911 Sayılı yasanın "Toplantının Ertelenmesi veya Yasaklanması" başlıklı dördüncü bölümünde, toplantı ve gösteri yürüyüşünün düzenleme kurulu tarafından geri bırakılması, bir ilde birden fazla toplantıların ertelenmesi ve yasaklanması ile toplantının bölge valiliği ve İçişleri Bakanlığı tarafından ertelenmesi halleri düzenlenmiştir. Buna göre, toplantı, toplantının yapılacağı saatten en az yirmi dört saat önce düzenleme kurulunun çoğunluğu tarafından, bildirim

verildiği valilik veya kaymakamlığa yazı ile bildirilmek şartıyla kırk sekiz saati geçmemek üzere yalnız bir kez geri bırakılabilir (Md. 14). Yine, bir il sınırı içinde aynı günde birden çok toplantı yapılmak istenmesi halinde vali, güvenlik gerekçesiyle toplantılardan bir kısmını on günü aşmamak üzere bir kez erteleyebilir (Md. 15). Bir bölge valiliğine bağlı illerden; birden çok ilde aynı günde toplantı yapmak için bildirim verilmesi üzerine, toplantı güvenliğini sağlamak amacıyla ilgili valilerce yine aynı gerekçeyle toplantılar on günü aşmamak üzere bölge valiliğince bir kez ertelenebilir (30.07.2003 tarihli değişiklikle bu süreler 30 günden 10 güne indirildi). Aynı durumda İçişleri Bakanlığına da toplantının ertelenmesi yetkisi verilmiştir (Md. 16).

Toplantının ertelenmesi uygulamada çoğu kez idare tarafından başvuru yollarından biridir. Güvenlik gerekçesi, yukarıda ifade edilen amacın tam tersine, toplantıyı yapacak insanların potansiyel suçlu gibi görülmesi yüzünden devreye sokulup ve hakkın etkin kullanımı engellenmekte veya geri bırakılabilmektedir.

Yasanın 17. maddesi ile toplantının ertelenmesi ve bazı hallerde yasaklanması hali düzenlenmiştir. Bu maddede, toplantının Anayasa'nın 34. maddesinde belirtilen sınırlama sebeplerine paralel olarak değiştirilen kriterler ile bölge valisi, vali veya kaymakam tarafından suç işleneceğine dair açık ve yakın tehlike mevcut olması halinde yasaklanabileceği veya 1 ayı aşmamak üzere ertelenebileceği belirtilmektedir (30.07.2003 tarihli değişiklikle bu süre 2 aydan 1 aya indirildi). 19. maddede ise aynı gerekçeler ile bölge valisi ya da valilerin il veya ilçelerdeki tüm toplantıları 1 ay süreyle yasaklayabileceği belirtilmiştir. (30.07.2003 tarihli değişiklikle bu süre 3 aydan 1 aya indirildi). Yasaklama veya erteleme kararı kanunun 18. maddesine göre toplantının başlama saatinden en az yirmi dört saat önce bir yazı ile düzenleme kurulu başkanına veya bulunmadığı takdirde üyelerden birine tebliğ edilir. Maddenin devamında 17. maddede belirtilen durumlarda; toplantının en az 24 saat önce tebliğ şartı aranmaksızın bölge valiliği, valilik veya kaymakamlıklarca "ertelenebileceği veya yasaklanabileceği" hallerin yönetmelikte gösterileceği belirtilmiştir (Md 18/2). Bu düzenlemenin, kanunilik ilkesinin açıkça ihlali anlamına geldiğini belirtmek gerekir. Çünkü, böyle bir düzenleme yönetmelikle değil, ancak kanunla yapılabilir. Toplantı veya gösteri yürüyüşünün ertelenmesi veya yasaklanması ceza yerine geçen güvenlik tedbiri mahiyetinde olup, böyle bir tedbirin alınması anayasaya göre ancak kanunla yapılabilir.

Anayasa'da hakkın kullanımına yönelik kısıtlama sebeplerine değinmiştik. Söz konusu sınırlama sebepleri, idari amirlerin toplantıyı yasaklamalarını ya da iki veya üç ay sonraya ertelemelerine geniş imkân verir niteliktedir. Son değişikliklerle uygulamaya konulan milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlakın veya başkala-

rının hak ve özgürlüklerinin korunması sınırlarının, önceki düzenlemeden daha iyi olduğunu söylemek oldukça güçtür. İdari mercilere tanınan erteleme ve yasaklama yetkileri karşısında kanunda benimsendiği söylenen "bildirim" usulünün nerede kaldığı da meçhuldür. Ve ne yazık ki, yeni düzenlemenin hakkın kullanımı bakımından öncekinden daha elverişsiz oluşu, yasa koyucuların yasa yapma tekniğindeki tecrübesizlikleriyle de ilgisi yoktur. Buradan bakıldığında yasa koyucunun uyum yasaları ve değişiklikler konusundaki gerçek yaklaşımının hakların kullanımında ferahlık sağlama değil, "günü kurtarmak" yönünde olduğu görülmektedir.

26.3.2002 tarih ve 4748 sayılı kanun ile yasanın 21. maddesi yürürlükten kaldırılmıştır. Yürürlükten kaldırılan maddeye göre, dernekler, vakıflar, sendikalar ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları kendi konu ve amaçları dışında toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleyemeyecekleri hükme bağlanmıştı. Maddenin yürürlükten kaldırılması ile dernek, vakıf ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının kendi amaçları ile ilgili olsun ya da olmasın her türlü toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme imkânı doğmuştur.

Kanunun 23. maddesi kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşleri hakkında hükümler içerir. Madde metni şöyledir:

Md 23: a) 9 ve 10 uncu madde hükümlerine uygun biçimde bildirim verilmeden veya toplantı veya yürüyüş için belirtilen gün ve saatten önce veya sonra;

b) (Değişik: 4378 - 30.7.1998) Ateşli silahlar veya patlayıcı maddeler veya her türlü kesici, delici aletler veya taş, sopa, demir ve lastik çubuklar, boğma teli veya zincir gibi bereleyici ve boğucu araçlar veya yakıcı, aşındırıcı, yaralayıcı eczalar veya diğer her türlü zehirler veya her türlü sis, gaz ve benzeri maddeler ile yasadışı örgüt ve topluluklara ait amblem ve işaret taşıyarak veya bu işaret ve amblemleri üzerinde bulunduran üniformayı andırır giysiler giyilerek veya kimliklerini gizlemek amacıyla yüzlerini tamamen veya kısmen bez ve sair unsurlarla örterek toplantı ve gösteri yürüyüşlerine katılma ve kanunların suç saydığı nitelik taşıyan afiş, pankart, döviz, resim, levha, araç ve gereçler taşınarak veya bu nitelikte sloganlar söylenerek veya ses cihazları ile yayınlanarak,

c) 7 inci madde hükümleri gözetilmeksizin,

d) 6 ve 10 uncu maddeler gereğince belirtilen yerler dışında,

e) 20 nci maddedeki yöntem ve şartlara ve 22 nci maddedeki yasak ve önlemlere uyulmaksızın,

f) 4 üncü madde ile Kanun kapsamı dışında bırakılan konularda kendi amaç, kural ve sınırları dışına çıkılarak,

g) Kanunların suç saydığı maksatlar için,

h) Bildirimde belirtilen amaç dışına çıkılarak,

i) Toplantı ve yürüyüşün 14, 15, 16, 17, ve 19 uncu maddelere dayanılarak yasaklanması veya ertelenmesi halinde tespit edilen erteleme veya yasaklama süresi sona ermeden,

j) 13 üncü maddenin 3 üncü fıkrasına göre hükümet komiserince toplantının sona erdirildiği halde,

k) 21 inci madde hükmüne aykırı olarak,

l) 3 üncü maddenin 2 nci fıkrası hükmüne uyulmadan,

Yapılan toplantılar veya gösteri yürüyüşleri kanuna aykırı sayılır.

Kanunda sıralanan kanuna aykırı ve yasak hallerin oldukça geniş ve sınırların belirsiz olması "hakkın asıl, sınırlamanın istisna olması" ilkesi ile ciddi anlamda çelişmektedir. 13 bent halinde ayrıntılı bir biçimde sıralanan sebeplerin birinin gerçekleşmesi halinde toplantı ve gösteri yürüyüşü kanuna aykırı ve yasak sayılır. Bu hallerin tespiti durumunda güvenlik güçleri 24. maddeye göre toplantı ve gösteri yürüyüşünü zor kullanarak dağıtır. Yasaya aykırı hareketlerin gerçekleşmesi durumunda mahallin en büyük mülki idare amiri tarafından verilecek emir ile bir amir görevlendirilir. Amir, topluluğa dağılmaları ihtarında bulunur. Topluluk dağılmazsa, güvenlik güçleri topluluğu zor kullanarak dağıtır. Ancak uygulamada yasada belirtilen istisnai haller gerçekleşmeden veya prosedür gerçek anlamıyla işletilmeden topluluğa oransız güç kullanılarak müdahale edildiği görülmektedir. Amirin ihtarından sonra topluluğun dağılması esnasında bile polisin yakalama tedbirine başvurması da sıkça yaşanan olaylardır. Yargıtay kararlarında, suç unsurlarının oluşması için kolluğun dağılma ihtarını megafonla yapması, dağılma için makul bir süre tanınması ve bu suretle yapılan dağılma emir ve ihtarından sonra topluluğun dağılmaması aranmaktadır.

Uygulamalar:

Bu başlık altında uygulamada yaşanan bazı toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ihlallerine değineceğiz. Yasadan ya da yasanın tanıdığı geniş yetki alanı ile amir ve memur pozisyonundaki kişilerce hakkın kullanımı esnasında, sırasında ve sonrasında çeşitli keyfi müdahaleler sonucu engellerle karşılaşılmakta, müdahaleler gerçekleşmekte ve kamuoyunun da şahit oldu-

ğu çok sayıda gözaltı olayı yaşanmaktadır. Öyle ki, güvenlik güçleri Kadıköy'de yapılacak bir gösteri yürüyüşü dolayısıyla, gösteri yürüyüşü daha başlamadan Sirkeci'de vapur iskelesi önünde Kadıköy'e gidecek yolcuların kimliklerini kontrol etmek suretiyle şüpheli(!) görülen insanları gözaltına alabilmekte veya şüpheli gördükleri kişilerin vapura binmelerine engel olabilmektedirler. Hiçbir hukuki ve mantıki dayanağı olmayan bu uygulamalar ne yazık ki sıkça başvurulmuş yollardan biridir.

Diyarbakır TOPLUM-DER'in 09.04.2004 tarihinde MAZLUMDER Hukuk Bürosu'na yaptığı başvuruda toplantı hakkının uygulamada ne tür zorluklarla karşı karşıya kaldığı görülmektedir. TOPLUM-DER'in 25.04.2004 tarihinde düzenlemeyi planladığı tiyatro, slayt gösterisi ve avukatların konuşmalarından oluşan "Cezaevleri" konulu kapalı yer toplantısı "herhangi bir izne ve bildirim tabi olmayan" faaliyetlerden olmasına rağmen Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü Dernekler Masası tarafından engellenmeye çalışılmıştır. 2911 Sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri yasasının 4. maddesi hükmüne göre derneklerin kapalı yer toplantıları (panel, sempozyum vb.) bildirim ve izne gerek kalmaksızın yapılabilir. Bu açık hükme rağmen, dernekler masası memurları tarafından etkinliğin Polis Vazife ve Salahiyetleri Kanunu ek 1. madde kapsamında olup etkinliğe katılacakların kimlik fotokopisi, ikametgâh belgesi, adli sicil kaydı gibi belgeler istenmiştir. Bu isteğe itiraz eden dernek yetkilileri, faaliyetin PVSK ek 1. madde kapsamında olmadığını ve 2911 Sayılı kanuna göre herhangi bir bildirim ve izin gerekmediğini de belirtmişlerdir. Bunun üzerine dernekler masası memurları tarafından, Derneğin tüzüğünde "cezaevlerini konu alan panel, tiyatro gibi etkinlikler yapacağını düzenleyen herhangi bir madde bulunmadığı" gibi ilginç bir gerekçeyle faaliyet engellenmeye çalışılmıştır. Olayın devamında, dernekler masası yetkilileri, söz konusu faaliyetin gerekli belge ve bildirimlerin sağlanmadan gerçekleştirilmesi durumunda programı engelleme ve hatta derneği kapatma tehdidinde bulunmuşlardır.

Yukarıdaki olaya benzer bir engelleme 29 Mayıs günü Kadıköy'de yaşandı. MAZLUMDER'in Guantanamo Bay İşkence Kampı'nda tutulan Murat Kurnaz'ın bir an önce ülkesine getirilmesi için başlattığı kampanyanın 3. safhasında basın açıklaması ve içinde Guantanamo Bay İşkence Kampı'nda alıkonan insanların tutulduğu 2mx2m ebadında hücrelerin benzerinin yer aldığı tiyatral bir gösteri yapılmak istenmiş ancak Kadıköy İlçe Emniyet Müdürlüğü tarafından engelleme ile karşılaşmıştır. Emniyet Müdürü Hulusi Çelik, kendisinden hukuki gerekçe istendiğinde, "emniyete gelin ben sizi ikna ederim" demiştir. Ardından derneğin yaptığı yazılı bildirim talebine olumsuz yaklaşmış, dilekçeyi de almayacağını ifade etmiştir. Hiçbir yasal dayanağı olmayan engelleme tutanak tutularak belgelenmiştir.

Gösteri yürüyüşlerine müdahalede oransız güç kullanımının ilişkin özellikle vurgulanması gereken bir olay da geçtiğimiz aylarda Trakya Üniversitesi Bahar Şenliği'nde yaşandı. 20 Mayıs günü Gençlik ve Spor Bayramı kapsamında düzenlenen şenlikte alternatif stand açan öğrenciler polis ve jandarmanın oldukça sert müdahalesiyle karşılaşmış ve öğrencilerden 87'si gözaltına alınmıştır. Gözaltına alınana öğrenciler, müdahalenin sertliğine yönelik, "o kadar çok dayak yedik ki, ölmediğimize şaşıyorum", "Gözüme cop sokuldu. Bir süre bayıldım. Kendime geldiğimde üzerime askerler çıkmıştı. Tacize uğradık. Zaten sürekli küfrediyorlardı. Öldürmek için vuruyorlardı. Polis otosunda da dövülüp tacize uğradık" açıklamalarında bulunmuşlardır. Toplantı ve gösteri hakkını kullanan öğrencilerin bu derecede sert bir müdahaleyle karşılaşması hiçbir gerekçe ile açıklanamaz. Söz konusu şenlikte esas itibariyle müdahaleyi gerektirebilecek bir durumun varlığı bile tartışılabilir haldeyken, oransız güç kullanımına maruz bırakılan öğrencilerin sadece toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı değil kişilik hakları da ciddi anlamda saldırıya uğramıştır.

Son olarak, Temmuz ayında İstanbul'da yapılan NATO Zirvesine yönelik düzenlenen gösteri ve yürüyüşlerde idarenin ve güvenlik güçlerinin tavırlarına dikkat çekmek gerekir. Valiliğin gösteri yürüyüşü için belirlediği Çağlayan Meydanında toplanan kalabalık, güvenlik güçlerinin biber gazı ve sis bombaları ile gerçekleştirdiği müdahale ile karşılaşmıştır. Müdahaleye maruz kalan kişilerin ifadesine göre, herhangi bir uyarı veya ihtar yapılmadan, üstelik dağılma esnasında müdahale gerçekleşmiştir. Olayda çok sayıda kişi yaralanmış ve gözaltı vakıaları yaşanmıştır. Söz konusu meydana, valilikçe gösteri yürüyüşü yapılabilecek yerlerden sayılmasına rağmen, yaşanan bu sert müdahaleye yönelik idari mercilerce herhangi bir açıklama yapılmamıştır.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının kullanımı bu tür zorluklarla sık sık karşılaşmaktadır. Ancak, söz konusu engelleme ve zorlukların bazı bölgelerde ve bazı dönemlerde daha yoğun yaşandığı görülmektedir. Bu durum, idarenin bölgeden bölgeye değişiklik gösterebilen tavır yanında, ihlallerde amir ve memur pozisyonundaki kişilerin uygulamalarının da katkısını göstermektedir. Nitekim gerek toplantı gerekse gösteri yürüyüşlerine yönelik ihlal ve engellemelerin kimi yer ve durumlara göre şekillenip yoğunlaşması, uygulayıcıların ihlallerin yaygınlığı ve sıklığı konusundaki rollerini daha iyi açıklamaktadır.

Haksız Gözaltı Davası: Bir Hukuki İmkân

Kamuoyunda "gözaltı" adıyla bilinen yakalama, güvenlik güçlerinin toplantı ve gösteri yürüyüşleri esnasında sıkça başvurdukları bir tedbirdir. Ancak kanunda sayılan hallerde uygula-

nabilecek bu tedbire başvurulması çoğu kez amacını aşan ve hukuken dayanağı olmayan, bilakis yasalara aykırı bir durum teşkil etmektedir. Bu suretle gerçekleşmiş bir hukuka aykırılığa karşı mağdur olan kimselerin başvurabileceği yol, haksız yakalamaya karşı açılacak tazminat davasıdır. Bu dava haksız gözaltı davası olarak da adlandırılır. Davanın hukuki dayanağı, 466 Sayılı Kanundışı Yakalanan ve Tutuklanan Kimselere Tazminat Verilmesi Hakkında Kanun'un haksız yakalama ile ilgili hükümleridir. 7 Mayıs 1964 tarihli kanun, en son 10 Ocak 1991 tarih ve 3696 Sayılı Kanun ile değişikliğe uğramıştır.

Uygulamada sıkça maruz kalınan haksız yakalama koruma tedbirine karşı kullanılabilecek bu yola da sıkça başvurulduğunda gözaltı sayılarında ciddi bir azalmanın gerçekleşebileceği kanısındayız. Fakat ne yazık ki, haksız gözaltı davası uygulamada pek bilinmemekte ve bu yola başvurulmamaktadır. Kanununun 1. maddesi şöyledir:

Md 1: 1. Anayasa ve diğer kanunlarda gösterilen hal ve şartlar dışında yakalanan veya tutuklanan veyahut tutukluluklarının devamına karar verilen;

2. Yakalama veya tutuklama sebepleri ve haklarındaki iddialar kendilerine yazılı olarak hemen bildirilmeyen;

3. Yakalanıp veya tutuklanıp da kanuni süresi içinde hâkim önüne çıkarılmayan;

4. Hâkim önüne çıkarılmaları için kanunda belirtilen süre geçtikten sonra hâkim kararı olmaksızın hürriyetlerinden yoksun kılınan;

5. Yakalanıp veya tutuklanıp da bu durumlar yakınlarına hemen bildirilmeyen;

6. Kanun dairesinde yakalandıktan veya tutuklandıktan sonra haklarında kovuşturma yapılmasına veya son soruşturmanın açılmasına yer olmadığına veyahut beraatlarına veya ceza verilmesine mahal olmadığına karar verilen;

7. Mahkûm olup da tutuklu kaldığı süre hükümlülük süresinden fazla olan veya tutuklandıktan sonra sadece para cezasına mahkûm edilen kimselerin uğrayacakları her türlü zararlar, bu kanun hükümleri dairesinde Devletçe ödenir.

8. (10 Ocak 1991 tarih ve 3696 sayılı Kanununun 3 üncü maddesiyle yürürlükten kaldırılmıştır.)

Ceza hukukunda bir koruma tedbiri olan yakalama, belli durumlarda ve belli usullere göre gerçekleştirilir. Bu tedbirin amacı ve CMUK'ta belirtilen usulüne uygun olmayan uygulamalar tazminat sonucunu doğurur. Yukarıda sayılan hallerde yakalama tedbirinin hukuka uygun olmadığı kabul edilir. Bu hukuka aykırılığa maruz kalan kişinin uğrayacağı her türlü zarar

devletçe ödenir. Buradaki sorumluluk, hukuki anlamda devletin kusursuz sorumluluğudur. Devlet ödediği tazminat miktarını genel hükümlere göre personeline rücu suretiyle geri alır. Bunun dayanağı 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun ilgili maddesidir. Madde metni şöyledir:

Md 13: (Değişik: 2670 - 12.5.1982) (Değişik 1. fıkra: 3657 - 6.6.1990) Kişiler kamu hukukuna tabi görevlerle ilgili olarak uğradıkları zararlardan dolayı bu görevleri yerine getiren personel aleyhine değil, ilgili kurum aleyhine dava açarlar. Ancak, Devlet dairelerine tevdi veya bu dairelerce tahsil veya muhafaza edilen para ve para hükmündeki değerli kâğıtların ilgili personel tarafından zimmete geçirilmesi halinde, zimmete geçirilen miktar, cezaî takibat sonucu beklenmeden Hazine tarafından hak sahibine ödenir. Kurumun, genel hükümlere göre sorumlu personele rücu hakkı saklıdır.

(Ek fıkra: 4748 - 26.3.2002 / m.3) İşkence ya da zalimane, gayri insani veya haysiyet kırıcı muamele suçları nedeniyle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesince verilen kararlar sonucunda Devletçe ödenen tazminatlardan dolayı sorumlu personele rücu edilmesi hakkında da yukarıdaki fıkra hükmü uygulanır.

12 nci maddeyle bu maddede belirtilen zararların nevi, miktarlarının tespiti, takibi, amirlerin sorumlulukları ve yapılacak işlemlerle ilgili diğer hususlar Başbakanlıkça düzenlenecek yönetmelikle belirlenir.

466 sayılı kanunun 2. maddesine göre, 1. maddede yazılı sebeplerle zarara uğrayanlar, haklarındaki iddiaların mercilerce karara bağlandığı tarihten itibaren üç ay içinde ikametgahlarının bulunduğu ağır ceza mahkemesinde bir dilekçeyle bu davayı açabilirler. Dilekçede, zarar isteminde bulunan kimsenin açık adresinin, zarara sebebiyet verdiği ileri sürülen işlemlerin özetinin, zararın dayandığı sebepler ile sübut delillerinin ve tazmini istenen zararın neden ibaret olduğunun yazılı olması ve sübut delillerinin dilekçeye bağlı olarak verilmesi gereklidir. Tazminata hükmedilmesi için zararın ispat edilmesi şarttır. Maddi, manevi veya yoksun kalınan kar gibi her türlü zarar tazminata konu olabilir. Yargıtay içtihatlarında, hükmedilecek tazminat miktarının lehine hükmedilecek kişinin zenginleşmesi sonucunu doğurmaması gerektiği de belirtilmiştir.

Üsküdar 2. Ağır Ceza Mahkemesinde 2911 sayılı yasaya aykırılık eyleminden dolayı yargılanan Şeyma Döğücü, yargılama sonucunda beraat etmiş ve bunun üzerine 466 sayılı yasaya dayanarak, 3.5 saat süreyle gözaltında haksız olarak tutulduğu gerekçesiyle 14.03.2003 tarihinde İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesinde maddi ve manevi tazminat talebini içeren haksız

gözüaltı davası açmıştır. Bu talep üzerine mahkemece davacının manevi tazminat talebinin kısmen kabul, kısmen reddi ile 3 milyar TL manevi tazminatın davalıdan alınarak davacı Şeyma Döğücü'ye verilmesine karar verilmiştir.

Haksız gözüaltı sebebiyle tazminat davası ve ödenen tazminatın sorumlu personele rücu edilmesi, uygulamada ciddi değişiklikler sağlayabilecek caydırıcı bir niteliğe sahiptir. Mağdurlarca bu yolun yaygınlaştırılması ile gözüaltı eylemini gerçekleştiren memur veya amir, emiri vermeden ya da işlemleri gerçekleştirmeden önce iki kez düşünmek durumunda kalacaktır. Toplantı ve gösteri yürüyüşleri esnasında yaşanan ihlallerin önemli bir kısmının yasaların uygulayıcılara tanıdığı geniş inisiyatif hakkına bağlı olduğu düşünüldüğünde, uygulayıcıların inisiyatifinin yönünü değiştirebilecek bu imkânın önemi daha iyi anlaşılacaktır.

Sonuç

Ağustos 2002 ve Temmuz 2003'te kabul edilen 6. ve 7. Uyum Yasaları ile hem Anayasa'da hem de 2911 Sayılı yasada önemli değişiklikler gerçekleştirilmiştir. Uygulamada bu değişikliklerin sonuçları bizler için önem taşımaktadır. 7. Uyum Yasası paketinin kabul edildiği tarihten bu yana gözüaltı sayısında azalma beklenirken, tersine belirgin bir artış dikkatleri çekmektedir. Sadece 7. Uyum Yasasının kabul edildiği 30.7.2003 tarihinden bu yana toplantı ve gösteri yürüyüşleri esnasında 1650 civarında gözüaltı vakası yaşanmıştır. Sadece 2004'ün ilk 7 ayında bu sayı 1200 civarındadır. NATO Zirvesi'nin yapıldığı Haziran ayı içerisinde gösteri ve yürüyüşlerde gözüaltına alınan kişi sayısı 450 civarındadır. Gözüaltına alındıktan sonra hakkında kanuni kovuşturma yapılanların sayısı ise toplam gözüaltı sayısına oranla oldukça azdır. Özellikle, geçtiğimiz ay içerisinde İstanbul'da yapılan NATO Zirvesi'ne yönelik protesto gösterilerinde yaşanan gözüaltı vakalarındaki artış dikkatleri çekmektedir.

Yukarıda verdiğimiz rakamlar, değişiklikler öncesindeki yaşanan gözüaltı sayılarına nazaran oldukça yüksektir. Bu durum, kanunlarda yapılan değişikliklerin ne işe yaradığı sorusunu önümüze getirmektedir. Hedeflenen şey toplumun hak ve özgürlükleri kullanım konforu ve ferahlığı mı yoksa sonu gelmez Avrupa Birliği'ne giriş sürecinde dayatılan değişikliklerin bir an önce gerçekleştirilme isteği mi? Yasa koyucunun bu iki seçenek arasındaki tercihinin ne olduğunu uygulamada yaşadığımız ihlal ve engellemeler göstermektedir. Toplumun hak ve özgürlüklerin güvenceye alınması amacı temel alındığında, değişikliklerin en önce uygulamada gerçekleşmesi gerekirdi. Ancak durum tam tersine, yasaların değişip uygulamanın yerinde sayması ve hatta kötüleşmesi şeklinde gelişmiştir. Böylece, mevzuatın hak ve özgürlükleri tek başına güvenceye almaya yetmediği bu sonuçlarla bir kez daha ortaya çıkmıştır.

Aslında hiç de münferit olmayan söz konusu olumsuz uygulamalar, ancak hukuki ve idari yaptırımlarla desteklenen daha temelden çözümler geliştirmek suretiyle giderilebilir. Daha sağlıklı ve açık yasa metinlerinin kabul edilip güvenlik güçleri ile yetkili amirlerin hakların özü ve etkin kullanımının korunması hakkında eğitilmeleri bu çözümlerin başta gelenleridir. Yukarıda özellikle vurgulayıp açıklamaya çalıştığımız Haksız Gözaltı Davası da mağdurların hak arama bilincini geliştirmesi ve toplumsal düzeyde bir duyarlılığın yaygınlaştırılması rolüyle, bu çözümlerden sadece biridir. Bunun yanında bizzat idarenin kendi personeline yönelik denetim ve yaptırımları ile toplantı ve gösteri yürüyüşüne ilişkin ihlallerin azaltılabileceği kanısındayız.